Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü erişime açıldı

Түрік әдебиетінде есімдер сөздігі қолданысқа ашылды

HORATA:
Bilgiyi üretmenin ve üretilen bilgi ve teknolojiyi hızla ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürmenin en önemli faktör hâline geldiği bir süreçte yaşıyoruz. Ülkemizin gelecekte dünyanın gelişmiş ülkeleri arasında yer alabilmesinin temel koşullarından biri de, her türlü bilimsel-teknolojik gelişmenin vazgeçilmez alt yapısı konumuna gelen bilgi ve iletişim teknolojilerinde yüksek hizmet kalitesinin sağlanmasına bağlıdır.

Türk edebiyatının "wikipedia"sı olarak nitelenen Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü 21 Eylül 2013 tarihinde düzenlenen bir basın toplantısı ile kamuoyuna tanıtıldı

Ahmet Yesevi Üniversitesi tarafından Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Prof. Dr. Mustafa İsen'in başkanlığında ve Prof. Dr. Filiz Kılıç, Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak, Prof. Dr. Öcal Oğuz ve Prof. Dr. Mehmet Arslan tarafından yürütülmekte olan *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi*'nin tanıtımı ve işlemi tamamlanan maddelerin erişime açılması sebebiyle kahvaltılı bir basın toplantısı gerçekleştirildi.

Projenin tanıtımı ve sitenin erişime açılışı nedeniyle düzenlenen basın toplantısına Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ve Mütevelli Heyet üyemiz Prof. Dr. Mustafa İsen, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Osman Horata'nın yanı sıra başta Atatürk Kül-

Түрік әдебиетінің википедиясы сипатындағы Түрік әдебиетінде есімдер сөздігі 2013 жылы 21 қыркүйек күні ұйымдастырылған баспасөз жиналысында көпшілік қауымға танытылды.

Ахмет Ясауи университеті тарапынан Түркия Республикасы Президенті аппаратының Бас хатшысы профессор Мұстафа Исеннің жетекшілігімен және профессор Филиз Кылыч, профессор Исмайл Хаккы Аксояк, профессор Өжал Оғуз, профессор Мехмет Арсланның атсалысуымен жасалып жатқан Түрік әдебиетінде есімдер сөздігі жобасының тұсаукесері және тексеруден өткен бөлімдерінің қолданысқа ашылуына байланысты баспасөз жиналысы ұйымдастырылды.

Жобаның танытылуы мен сайттың қолданысқа ашылуына байланысты ұйымдастырылған баспасөз жиналысына Түркия Президенті аппаратының Бас хат-

ХОРАТА:
Мәліметтің жасақталуы және жасақталған мәлімет пен технологияны жедел түрде экономикалық және қоғамдық қажеттілікті өтеуге бағыттау ең маңызды факторға айналған үдерісті бастан өткізудеміз. Болашақта еліміздің әлемнің дамыған елдері арасында орын алуының негізгі шарттарының бірі әр түрлі ғылыми-технологиялық жетістіктің негізгі іргетасы саналатын мәлімет пен ақпарат технологияларының жоғарғы қызмет сапасын қамтамасыз етілуіне байланысты.

HORATA: Bu proje de, üniversitemiz açısından bu amaca dönük mütevazi fakat anlamlı bir girişim olarak değerlendirilmiş ve üniversitemizin imkânları proje ekibinin hizmetine açılmıştır.

tür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Prof. Dr. Derya Örs, Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mehmet Metin Hülagü ve Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Prof. Dr. Turan Karataş olmak üzere, proje yürütücü ve editörleri ile edebiyat ve bilim dünyasından isimler katıldı. Yüksek oranda katılım sağlayan basın ve televizyon temsilcileri toplantıya yakın ilgi gösterdi. Proje yazılı ve görsel basında geniş yer buldu.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi'nin tanıtımı ile ilgili düzenlenen basın toplantısında Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Osman Horata yaptığı açılış konuşmasında; Ahmet Yesevi Üniversitesi olarak, eğitim faaliyetlerinin yanında bilimsel araştırma ve toplumsal hizmet faaliyetlerine özel bir önem verdiklerini, güncel konularla ilgili yayımladıkları raporlar, kitaplar ve düzenledikleri uluslararası toplantılarla, bu konuda üzerlerine düşen sorumluluğu en üst düzeyde yerine getirme çabası içinde olduklarını belirterek; bugün de, *Türk Lehçeleri Sözlüğü*'nden sonra, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi*'nin tanıtımı ve yazımı tamamlanan maddelerin hizmete erişime açılması için burada olduklarını ifade etti. Horata, Ahmet Yesevi Üniversitesi ve ülkemiz açısından bu projenin önemi konusunda şunları söyledi:

ХОРАТА: Осы жоба да университетіміз атынан өз мақсатына сәйкес маңызды бастама ретінде қабылданып, университетіміздің мүмкіндіктері жоба мүшелерінің қызметіне ұсынылды.

шысы, Өкілетті Кеңес мүшесі профессор Мұстафа Исен, Ахмет Ясауи университетінің Өкілетті Кеңес төрағасы профессор Осман Хоратамен қатар Ататүрік мәдениет, тіл және тарих жоғары құрымының төрағасы профессор Дерья Өрс, Түрік тарих қоғамының төрағасы профессор Мехмет Метин Хүлагү мен Ататүрік мәдениет орталығының бастығы профессор Туран Караташпен бірге жоба жүргізушісі, редакторлары мен әдебиет және білім әлеміне танымал кісілер қатысты. Жиналысқа қатысқан баспасөз және телеканал өкілдері жоба жайлы қызығушылықтарын білдірді. Жоба газет және теледидарларда кеңінен танытылды.

Түрік әдебиеті есімдер сөздігі жобасының танытылуына байланысты ұйымдастырылған баспасөз жиналысында Өкілетті Кеңес төрағасы профессор Осман Хората сөйлеген алғысөзінде, Ахмет Ясауи университеті білім берумен қатар ғылыми зерттеу және қоғамдық қызмет іс-шараларына да белсенді араласып, тың тақырыптарға қатысты жарияланған жинақтар, кітаптар және ұйымдастырған халықаралық жиналыстар арқылы осы тақырып аясында жүктелген жауапкершілікті ең жоғарғы деңгейде атқаруға тырысып жүргенін білдіре отырып, бүгін де Түрік тілдері сөздігінен кейін, Түрік әдебиетінде есімдер сөздігі жобасының тұсаукесері мен жазылып біткен бөлімдердің жалпы жұртшылықтың қолданысына ашылуына орай жиналып отырғандарын баяндады. Хората, Ахмет Ясауи университеті мен еліміз үшін осы жобаның мән-маңызы жайында былай деді:

«Мәліметтің жасақталуы және жасақталған мәлімет пен технологияны жедел түрде экономикалық және қоғамдық қажеттілікті өтеуге бағыттау ең маңызды факторға айналған үдерісті бастан өткізудеміз.

“Bilgiyi üretmenin ve üretilen bilgi ve teknolojiyi hızla ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürmenin en önemli faktör hâline geldiği bir süreçte yaşıyoruz. Ülkemizin gelecekte dünyanın gelişmiş ülkeleri arasında yer alabilmesinin temel koşullarından biri de, her türlü bilimsel-teknolojik gelişmenin vazgeçilmez alt yapısı konumuna gelen bilgi ve iletişim teknolojilerinde yüksek hizmet kalitesinin sağlanmasına bağlıdır. Çünkü, iletişim araçlarındaki baş döndürücü gelişmeler, küresel anlamda yeni bir kültürel ortam oluşturmuş, bu gelişmeler ekonomik ve toplumsal hayatta olduğu gibi bilimsel ve kültürel iletişimde de köklü değişikliklere yol açmıştır.

Bugün, ülkeler arasında bilim-teknoloji anlayışlarını ve alt yapılarını geliştirme konusunda küresel bir yarış hatta örtülü bilgi savaşları yaşanmaktadır. Ülkeleri bir yol ayırımına getiren bu süreçte, bilginin üretimi, dağıtımı, sınıflandırılması, değerlendirilmesi ve saklanmasına yönelik teknolojik alt yapıyı oluşturma ve bunun üzerinde ürünler geliştirme faaliyetleri, ülkemiz açısından hayati bir önem arz etmektedir.

Bu proje de, *üniversitemiz açısından bu amaca dönük* mütevazi fakat anlamlı bir girişim olarak değerlendirilmiş ve üniversitemizin imkânları

Болашақта еліміздің әлемнің дамыған елдері арасында орын алуының негізгі шарттарының бірі әр түрлі ғылыми-технологиялық жетістіктің негізгі іргетасы саналатын мәлімет пен ақпарат технологияларының жоғарғы қызмет сапасын қамтамасыз етілуіне байланысты. Өйткені ақпарат құралдарындағы үлкен жетістіктер әлемдік тұрғыдан қарастырғанымызда жаңа мәдени орта жасақтап, осы жетістіктер экономикалық және қоғамдық салаларымен қатар ғылыми және мәдени қарым-қатынастарда да түбегейлі өзгерістерге жол ашты.

Бүгінгі таңда мемлекеттер арасында білім мен технологияның негізін нығайту бойынша әлемдік деңгейінде жарыс жүргізілумен қатар жасырын түрде білім қақтығыстары да орын алуда. Мемлекеттерді жол айырымына әкелген осы үдерісте мәліметтің жазылуы, таратылуы, бөлінуі, бағалануы және қорғалуына қатысты технологиялық тұғырды қалыптастыру арқылы осының негізінде жасалатын өнімдерді нығайту іс-шаралары еліміз үшін өте маңызды болып табылады.

Осы жоба да университетіміз атынан өз мақсатына сәйкес маңызды бастама ретінде қабылданып, университетіміздің мүмкіндіктері жоба мүшелерінің қызметіне ұсынылды». Түркия Президенті аппаратының Бас хатшысы, жобаның атқару кеңесінің төрағасы профессор Мұстафа Исен, аталған жоба жайында сөйлеген сөзінде былай деді:

«Өмірбаян – адамзатпен қатар қоғамның әлеуметтік және мәдени дамығынын көрсететін білім саласы болып табылады. Жасаған іс-шарамыз арқылы әлемнің ең бай өмірбаян дәстүріне ие түркі-ислам өркениетінің бір бөлігі ретінде өзіміздің осы өркениетке үлесімізді қосудамыз. Біздің та-

İSEN:
Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi, böyle bir ihtiyaçtan yola çıkarak Türkçenin başlangıçtan yakın döneme kadarki şair ve yazarlarının edebî birikiminin tümünü kapsayacak, bilimsel verilere dayalı bir biyografi sözlüğünü hazırlamayı, titiz bir inceleme ve editörlük aşamasından sonra da internet ortamında tüm kullanıcıların hizmetine sunmayı amaçlamaktadır’

ИСЕН:
Түрік әдебиетінде есімдер сөздігі жобасының мақсаты – қажеттілікке байланысты ұйымдастырылып, ежелгі түрік тілінен бастап жаңа дәуірімізге дейінгі өмір сүрген ақын-жазушыларға тән әдеби шығармалардың барлығын қамтитын әрі ғылыми әдебиеттерге сүйене отырып өмірбаян сөздігін дайындауды және жинақталған мәліметтер редакторлар тарапынан жан-жақты тексерілгеннен кейін интернет арқылы барша қолданушылардың қызметіне ұсынуды қамтиды.

proje ekibinin hizmetine açılmıştır". Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ve projenin Yürütme Kurulu Başkanı Prof. Dr. Mustafa İsen proje hakkında yaptığı konuşmasında şunları söyledi:

"Biyografi, insanlıkla yaşıt, aynı zamanda toplumların sosyal ve kültürel gelişmişliğinin göstergelerinden kabul edilen bir bilim dalıdır. Üretiklerimizle katkıda bulunarak önemli bir parçası olduğumuz Türk-İslam Medeniyeti, dünyanın en zengin biyografi geleneğine sahiptir. Bizim tarihimizde özellikle Osmanlı Döneminde, başta şair biyografileri olmak üzere, bilginler, devlet adamları, hattatlar ve musikişinaslardan çiçek yetiştiricilerine kadar her konuda, pek az topluma nasip olacak bir zenginliğe rastlanır. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi,* böyle bir ihtiyaçtan yola çıkarak Türkçenin başlangıçtan yakın döneme kadarki şair ve yazarlarının edebî birikiminin tümünü kapsayacak, bilimsel verilere dayalı bir biyografi sözlüğünü hazırlamayı, titiz bir inceleme ve editörlük aşamasından sonra da internet ortamında tüm kullanıcıların hizmetine sunmayı amaçlamaktadır".

İSEN: Yeni çalışmada 12.138 şair ve yazar sayısına ulaşılmıştır. İnternet üzerinden hayata geçirilecek projenin ulaşacağı büyüklüğü de bu rakamlar göz önüne sermektedir.

Projede madde yazmak üzere üniversitelerden çok sayıda akademisyenin veri tabanına kayıt yaptırdığını dile getiren İsen, ilk aşamada yazımı ve incelemesi tamamlanan 574 maddenin 20 Eylül 2013 tarihi itibari ile erişime açıldığını kaydetti. Projede yer alan maddelerin, belirli aralıklarla yeni araştırmalar ışığında güncelleneceğini kaydeden İsen; daha önceki çalışmalarda tespit edilen 3180 ismin, bu proje ile elimizdeki verilere göre 12.138 şair ve yazar sayısına ulaşacağının öngörüldüğünü kaydetti.

рихымызда, әсіресе Османлы кезеңінде ақын биографияларымен қатар көсемдер, мемлекеттік қызметкерлер, көркемдеп жазушылар және музыкамен айналысушылардан гүл өсірушілерге дейін әр түрлі тақырыпта кез-келген халыққа нәсіп бола бермейтін бай мұраны көруге болады. Түрік әдебиетінде есімдер сөздігі жобасының мақсаты – қажеттілікке байланысты ұйымдастырылып, ежелгі түрік тілінен бастап жаңа дәуірімізге дейінгі өмір сүрген ақын-жазушыларға тән әдеби шығармалардың барлығын қамтитын әрі ғылыми әдебиеттерге сүйене отырып өмірбаян сөздігін дайындауды және жинақталған мәліметтер редакторлар тарапынан жан-жақты тексерілгеннен кейін интернет арқылы барша қолданушылардың қызметіне ұсынуды қамтиды».

Аталған жобада мақала дайындау үшін түрлі университеттерден көптеген ғалымдардың мәліметтер қорына тіркелгенін тілге тиек еткен М. Исен, алғашқы кезеңде дайындалған және тексеруден өткен 574 мақаланың 2013 жылы 20 қыркүйек күнінен бастап қолданысқа ашылғанын білдірді. Жоба аясында дайындалған мақалалардың белгілі кезең аралығында жаңа зерттеулерге қарай толықтырылатынын мәлімдеген М. Исен, жобадан бұрынғы өзге зерттеулерде тізімге алынған 3180 есімнің, осы жоба жұмысының нәтижесінде және қолымыздағы мәліметтер бойынша 12.138 ақын-жазушы санына жеткізу жоспары жайында баяндады.

Жиналыс баспасөз өкілдерінің сұрақтарынан кейін аяқталды.

Toplantı basın mensuplarının sorularının ardından sona erdi.

Projede maddelerin siparişi, girişi, incelenmesi, Ahmet Yesevi Üniversitesi tarafından hazırlanan bu veri tabanı üzerinden yapılmakta ve inceleme süreci tamamlanan maddeler erişime açılmaktadır. Okuyucular, hazırlanan veri tabanında, edebiyatçıların isimlerine (madde başlıklarına), alanlarına, yetiştikleri sahalara, yaşadıkları yüzyıllara, doğum tarihlerine, doğum yerlerine, ölüm tarihlerine, mesleklerine, eserlerine göre arama yapabilmektedir. Projede, şair ve yazarların biyografilerinin yanında ele alınan isme ait örnek metinlere ve onlarla ilgili bestelenmiş veya seslendirilmiş şiirlerinden örneklere, şair ve yazarların resim ve minyatürlerine de yer verilmektedir.

Proje başlangıçtan 20. Yüzyıla gelinceye kadar Türk edebiyatına ait şair ve yazarların biyografilerini modern biyografi anlayışına göre hazırlamayı ve Genel Ağ ortamında bütün dünyanın hizmetine sunmayı amaçlamaktadır. İkinci aşamada Tanzimat sonrası modern Türk edebiyatını ele alacak olan bu proje ile Türk edebiyatı ile ilgili değerlendirme sürecinden geçmiş, doğru, güvenilir, bilimsel bilginin yararlanıcılara, Türk edebiyatının bir 'wikipedia'sı olarak etkin bir şekilde ulaştırılmasının önü açılmış olacaktır. (Geniş bilgi için www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com)

Жобада мақалалардың тапсырысы, кіріспесі, зерттелуі Ахмет Ясауи университеті тарапынан дайындалған мәліметтер қоры арқылы жасалуда және тексеруден өткен мақалалар қолданысқа ашылуда. Ізденушілер, дайындалған мәліметтер қорында әдебиетшілердің есімдеріне (мақала тақырыбына), саласына, өскен ортасына, өмір сүрген ғасырына, туылған күні мен жеріне, қайтыс болған жылы туралы деректерге, кәсібіне, шығармаларына қарай іздеу жасай алады. Жобада ақын-жазушылардың биографиясымен қатар тақырыпқа арқау болған есімге тән мәтін үлгілеріне және соларға қатысты шығарылған немесе дыбысталған өлеңдердің үлгілеріне, ақын-жазушылардың суреті мен миниатюрасы жайлы мәліметтер қамтылған.

Жоба мақсаты аясында ежелгі кезеңнен 20-ғасырға дейінгі түрік әдебиетіндегі ақын-жазушылардың биографияларын заманауи өмірбаян түсінігі бойынша дайындау және интернет арқылы бүкіл әлемнің қолдануына ұсыну мәселелері қарастырылған. Екінші кезең жоспары бойынша танзимат дәуірінен кейінгі жаңа түрік әдебиетін қарастыру мәселесі көзделген осы жоба аясында, түрік әдебиетіне байланысты мағлұматтар сүзгіден өтіп, дұрыс әрі сенімді ғылыми деректердің ізденушілерге түрік әдебиетінің бір википедиясы ретінде белсенді түрде жеткізудің жолы ашылады. (Толық мағлұмат үшін www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com)

ИСЕН:
Жаңа зерттеу аясында қарастырылған ақын-жазушылардың саны 12.138-ге жетті. Интернет арқылы жүзеге асырылған жобаның үлкендігін осы сандардан байқауға болады.